

2.11.2020

Eduskunnan sivistysvaliokunta
SiV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 19.10.2020

HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt vuoden 2021 valtion talousarviota koskevaan hallituksen esitykseen liittyen valtiovarainministeriön lausuntoa seuraavista kulttuurialaan liittyvistä asiakokonaisuuksista:

kulttuurin, taiteen, musiikin, urheilun ja liikunnan tila vuonna 2020, koronasta aiheutuneet ongelmat, koronatilanteen esille tuomat ongelmat näiden alojen toimijoiden toimeentulossa, kuntien taloudellisten tilanteiden ja niiden vaihteluiden vaikutukset, koronatilanteessa annetun valtion tuen riittävyys ja kohdentumisen osuvuus, alojen kriisiytyminen ja selviytymisstrategiat, vuoden 2021 talousarvioehdotuksen keskeiset painopisteet näillä toimialoilla, rahoituksen riittävyys ottaen huomioon koronaepidemian vaikutukset vuonna 2020 ja sen arvioitu jatkuminen vuonna 2021.

Pydyttynä lausuntonaan valtiovarainministeriö toteaa oman hallinnonalansa toimivaltaan kuuluvien asioiden osalta seuraavaa.

Taiteen ja kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön määrärahat vuoden 2020 valtion talousarviossa

Vuoden 2020 valtion varsinaisen talousarvion mukaan taiteen ja kulttuurin määrärahat ovat yhteensä noin 485 milj. euroa, liikuntatoimen noin 166 milj. euroa ja nuorisotyön noin 80 milj. euroa. Vuoden 2020 taiteen ja kulttuurin määrärahat ovat noin 8 prosenttia suuremmat kuin vuoden 2019 määrärahat, liikuntatoimen määrärahat neljä prosenttia suuremmat ja nuorisotyön määrärahat kaksi prosenttia suuremmat kuin vuoden 2019 määrärahat.

Keväällä 2020 alkanut koronavirusepidemia johti maailmatalouden taantumaan, mutta monet indikaattorit viittaavat talouden elpymiseen loppuvuonna 2020. Koronavirusepidemia supisti myös Suomen taloutta, mutta talouden arvioidaan toipuvan alkuvuoden pysähdyksestä asteittain. Julkinen talous kuitenkin heikkenee tänä vuonna voimakkaasti. Julkisen talouden alijäämän arvioidaan kasvavan yli 17,5 mrd. euroon ja julkisyhteisöjen velka noin 70 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Koronavirustilanteen aiheuttamia epäsuotuisia vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan on pyritty torjumaan tukemalla yhteiskunnan eri toimijoita valtion

talousarvioon osoitetuilla lisämäärärahoilla. Kun hallitus totesi maaliskuussa 2020 Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi ja valmiuslaki otettiin käyttöön, hallitus päätti, että valtiontalouden menokehys ei rajoita vuotta 2020. Hallitus antoi 29.10.2020 seitsemännen lisätalousarvioesityksensä eduskunnalle. Vuonna 2021 palataan noudattamaan valtiontalouden menokehystä, mutta koska koronavirustilanne on poikkeusolojen ja valmiuslain voimassaolon päättymisen jälkeenkin jatkunut vaikeana, vielä vuoden 2021 ajan on käytössä koronavirustilanteeseen liittyviä poikkeuksia: koronaan liittyvät välittömät terveysturvallisuuden kustannukset katetaan täysimääräisesti kehyksen ulkopuolisina menoina, minkä lisäksi tilanteen epävarmuuden takia vuodelle 2021 varataan ylimääräinen 500 milj. euroa käytettäväksi kertaluonteisiin ja finanssipoliittisesti pakollisiin koronavirustilanteesta aiheutuviin menotarpeisiin. Jos edellä mainittuja menoja aiheutuu vähemmän kuin mihin kehyksessä on varauduttu, erotusta ei käytetä muiden menojen lisäämiseen.

Koronavirustilanteen johdosta vuonna 2020 myönnetty lisämäärärahat

Koronavirustilanne on heijastunut myös taiteen ja kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön toimialoille. Koronavirustilanteeseen liittyvät rajoitustoimet ovat heikentäneet näiden alojen toimijoiden toimintaa ja toimeentulomahdollisuuksia.

Koronavirustilanteen epäsuotuisten vaikutusten vähentämiseksi kahdessa lisätalousarviossa on lisätty kulttuurialan (ml. liikuntatoimi ja nuorisotyö) määrärahoja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla yhteensä noin 108 milj. euroa. Lisäksi seitsemännessä lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan lisämäärärahaa kulttuurialalle yhteensä noin 30 milj. euroa. Kulttuurin ja taiteen toimijoilla on ollut mahdollista hakea avustuksia myös työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan osoitetuista lisämäärärahoista. Kaiken kaikkiaan opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan on tarkoitus osoittaa lisämäärärahoja kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön toimintaan yhteensä reilut 138 milj. euroa.

Seuraaviin taulukoihin on koottu tiedot tämän vuoden lisätalousarvioissa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan myönnettyistä lisämäärärahoista ja niiden käyttötarkoituksista.

Toinen lisätalousarvio 2020

Mom.	Käyttötarkoitus	1000 euroa
29.80.50	Avustukset kulttuurialan yritysten ja yhteisöjen yms. koronaviruksesta aiheutuvien taloudellisten menetysten korvaamiseksi	40300
29.90.30	Koronavirustilanteen aiheuttamien kustannusten ja tulonmenetysten korvaaminen	19600
29.91.51	Avustukset työpajatoiminnalle koronavirustilanteen aiheuttamista lisäkustannuksista	1500
29.91.52	Avustukset koronaviruksen aiheuttamiin lisämenoihin	2500
29.80.01	Pro Musica -säätöön lahjoitus koronaviruksesta aiheutuvien vaikutusten vähentämiseen	100
29.80.03	Koronavirustilanteesta aiheutuvat liike- ja työtilojen sekä juhlatilojen vuokratuottojen menetykset	700
29.80.04	Koronavirustilanteesta aiheutuvat museoiden ja linnojen pääsylipputulojen vähentyminen sekä tilaisuuksien peruuntuminen	591
Yhteensä		65291

Neljäs lisätalousarvio 2020

Mom.	Käyttötarkoitus	1000 euroa
29.80.30	Digitaalisen aineistotarjonnan laajentaminen lapsille ja nuorille	500
29.80.30	Digitaalisen aineistotarjonnan laajentaminen lapsille ja nuorille	300
29.80.04	Kertaluonteinen lisämääräraha nettomenetysten kattamiseen ja talouden tasapainottamiseen	1700
29.80.50	Valtionavustuksia kulttuuritilojen peruskorjaamiseen ja rakentamiseen (Elvytys)	3000
29.80.50	Avustus elokuvien tuotantoon (Elvytys)	5000
29.80.50	Kesällä 2020 peruuntuvien tai ennakoitua pienempinä toteutuvien kulttuuritapahtumien tukeminen (Elvytys)	9600
29.80.50	Seurantalotoiminnan elvytystoimet (Elvytys)	3000
29.80.75	Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito Suomenlinnassa (Elvytys)	1080
29.90.30	Kertaluonteinen liikuntapaikkarakentamisen tuki (Elvytys)	6815
29.91.51	Etsivän nuorisotyön vahvistaminen kouluja ja oppilaitoksia tukien (Elvytys)	12000
Yhteensä		42995

Seitsemäs lisätalousarvioesitys 2020

Mom.	Käyttötarkoitus	1000 euroa
29.80.01	Koronavirusepidemiasta aiheutuvien vaikutusten vähentäminen (apurahat)	7000
29.80.06	Covid 19-epidemiasta aiheutuvien tulonmenetysten kattaminen	68
29.80.50	Covid 19-pandemiasta aiheutuvien tulonmenetysten kattaminen ja toiminnan jatkuvuuden turvaaminen	23000
Yhteensä		30068

Seitsemännessä lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan lisäksi, että rahapeli-toiminnan tuottojen laskua kompensoitaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vuonna 2020 budjettivaroin yhteensä 175,7 milj. eurolla. Kompensaatiosta 34,2 milj. euroa ehdotetaan kohdistuvan tieteeseen, 75,16 milj. euroa taiteen ja kulttuurin edistämiseen, 48,8 milj. euroa urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen sekä 17,6 milj. euroa nuorisotyön edistämiseen.

Taiteen ja kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön määrärahat vuoden 2021 talousarvioesityksessä

Vuoden 2021 valtion talousarvioesityksessä ehdotetaan taiteen ja kulttuurin lukuun yhteensä noin 576 milj. euroa, liikuntatoimen lukuun noin 157 milj. euroa ja nuorisotyön lukuun noin 76 milj. euroa.

Vuoden 2021 osalta rahapeli-toiminnan tuottojen tuloutuksen lasku ehdotetaan talousarvioesityksessä kompensoitavaksi edunsaajille täysimääräisesti. Vertailukohtana käytetään vuoden 2019 tuloutustasoa. Kompensatio (347 milj.) on tarkoitus rahoittaa alentamalla arpajaisveroa (vaikutus tuloutukseen 80 milj.), kehysvaikutteisien budjettivarojen (152,2 milj., josta 141,5 milj. OKM:n hallinnonalalla ja 10,7 milj. MMM:n hallinnonalalla) sekä siirrolla jakamattomien voittojen kokonaisuudesta (114,8 milj. STM:n hallinnonalalla).

Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutus jää arvioiden mukaan tulevina vuosina nykyistä alhaisemmaksi. Vuoden 2021 jälkeen kompensointia jatketaan, mutta jatkossa tuloutuksen alenemista ei ole mahdollista kompensoida täysimääräisesti budjettivaroin.

Kuntien taloudellisesta tilanteesta vuonna 2020

Koronavirustilanne on vaikuttanut kuntien talouteen. Valtion tukitoimenpiteet vahvistavat kuntatalouden tilaa merkittävästi vuosina 2020 ja 2021. Kuntatalouden kehitysnäkymät pysyvät kuitenkin vaikeina, sillä tukitoimenpiteillä ei pystytä korjaamaan kuntataloutta jo pitkään vaivannutta tulo- ja menokehityksen rakenteellista epäsuhtaa.

Vuoden 2020 kuntatalouden tulos ja rahoitusasema ovat muodostumassa selvästi kevään 2020 kuntatalousohjelmassa esitettyä vahvemmaksi. Vahvistumisen taustalla ovat ennen kaikkea hallituksen kuntataloutta vahvistavat tukitoimenpiteet. Myös verotulojen kehitys on ollut keväällä ennustettua parempaa. Tukitoimien ansiosta kuntatalous vahvistuu selvästi poikkeuksellisen heikkoon vuoteen 2019 verrattuna, mutta toiminnan ja investointien rahavirta pysyy silti negatiivisena.

Peruspalvelujen valtionosuuksia on esitetty korotettavaksi seitsemännessä lisätalousarvioesityksessä vielä 400 milj. eurolla ja sairaanhoitopiirien valtionavustusta 200 milj. eurolla. Lisäksi on tarkoitus osoittaa 355 milj. euroa koronavirukseen liittyvien välittömien kustannusten, kuten testauksen, täysimääräiseen korvaamiseen. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirille korvataan erikseen rajatestauksen edellyttämästä testauskapasiteetin nostosta ja analyysitoiminnasta aiheutuvat kustannukset enintään 200 milj. euroon asti.

Kaiken kaikkiaan valtion tukitoimet kunnille vuoden 2020 lisätalousarvioissa (LTA4, LTA6 ja LTA7) ovat olleet yhteensä noin kolme mrd. euron tasolla. Tästä kokonaisuudesta noin 1520 milj. euroa on osoitettu valtionosuuden korotuksiin, 450 milj. euroa yhteisöveron jako-osuuden korotuksiin ja 400 milj. euroa sairaanhoitopiirien avustuksiin sekä 200 milj. euroa testauskapasiteettivastuksiin (HUS). Lisäksi lukuisia kuntatalouteen kohdentuvia avustuksia on budjetoitu eri hallinnonaloille.

Budjettineuvos

Merja Leinonen